

Dr. Veress Emőd

Erdély 1919-ben: a magyar igazságszolgáltatástól a román igazságszolgáltatásig

1918 végén a román hadsereg a magyar állam válságának kontextusában bevonult Erdélybe, és a békeszerződés megkötése előtt az így megszállt területeken 1919-ben átvette az igazságszolgáltatás szervezeti szerét: a bíróságokat és az ügyvédi kamarákat. A tanulmány ennek az átvételnek a lefolyását és jogi környezetét vizsgálja: a lépések jogszerűségének kérdését és az átvétel tényleges lefolyását.

A közigazgatás átvételével ellentétben az igazságszolgáltatás átvétele Erdélyben nem kutatott téma: eredeti források alapján nem csak arra kerestem a választ, hogyan is történt a bíróságok átvétele, hanem, hogy milyen jogi kérdések merültek fel az átvétellel kapcsolatban, végső soron arra, hogy az átvétel jogszerűen történt-e. Az erre adott válasz egyébként negatív: az átvétel nem volt jogszerű. Egyértelmű, hogy az igazságszolgáltatás struktúráinak átvétele katonai támogatással, a térség sorsának végleges jogi rendezését megelőzően, a fennálló jogrend megsértésével történt. A román egyesítő politika – kihasználva elsősorban az erős francia politikai támogatást és a román hadsereg erdélyi jelenlétét – kész tények elé kívánta állítani a békekonferenciát a közigazgatás és az igazságszolgáltatás struktúráinak átvételével, ezáltal is biztosítva a háború utáni rendezés román szempontok szerinti sikerét.

A kisebbségeknek (immár a magyarságnak) az igazságszolgáltatásban nyelvi jogokat biztosító, a nemzetiségi egyenjogúság tárgyában megalkotott 1868. évi XLIV. magyar törvénycikk még évtizedekig hatályban maradt, illetve az 1918. december 1-i gyulafehérvári román nemzetgyűlés határozata amellelt, hogy kimondta Erdély egyesülését Romániával, minden nép számára saját nyelvén biztosít ítélezést (igazságszolgáltatást) ígért, az illető néphez tartozó személyek által. Ennek ellenére az igazságszolgáltatás kizárólagos nyelvové 1919-től a román nyelv vált.